

Serie nouă Anul XXI
Nr. 1 (233) 2023

Scrisul Românesc

Revistă de cultură fondată la Craiova, în 1927, serie nouă, din ianuarie 2003
Publicată de Scrisul Românesc Fundația-Editura, recunoscută CNCS

Aurel Vlad - Adam și Eva, 2018

Florea
FIRAN

Dumitru Radu Popescu (1935-2023)

La încetarea din viață a lui Dumitru Radu Popescu (2 ianuarie 2023), unul dintre cei mai mari scriitori români din perioada contemporană, cu o operă de valoare excepțională, în loc de necrolog mai potrivit ni se pare realizarea unui portret de creator, reiterând idei și din alte eseuri pe care i le-am dedicat în ultimii douăzeci de ani când a colaborat la Editura și Revista „Scrisul Românesc” cu un număr important de piese de teatru, volume de proză și eseistică ce pot constitui o nouă etapă în creația sa.

Ceea ce a impresionat la D. R. Popescu la vârsta senectuții și peste jumătate de secol de activitate literară prodigioasă și mereu înnoitoare, este puterea sa de muncă, pasiunea și tenacitatea de a scrie cu regularitate, prezența activă în viața culturală, păstrarea și consolidarea unor prietenii literare, dar mai ales preocuparea pentru recunoașterea și reevaluarea unor creatori din lumea literelor lăsați pe nedrept în umbră.

Atent la viața politică, socială și culturală din România, ironic și critic, cu simț al umorului și inteligență

tăioasă, D. R. Popescu a fost tot timpul un condei așteptat, citit, apreciat și temut, așa cum sunt marii creatori de oriunde. Opera sa a continuat să fie publicată în noi ediții, reliefând o creație valoroasă și mereu actuală, remarcată pentru limbaj și imaginație insolită care îl singularizează în ansamblul creatorilor de breaslă. Cine citește volumul de eseuri *Scrisori deschise*, prin care și-a exprimat opiniile, a conceput analize și eseuri asupra fenomenului cultural și scenei literare românești, cele 17 drame inedite publicate în acești ultimi ani la *Scrisul Românesc*, recente fiind *Alunecând pe-o rază și Homeriadada*, sau *Mireasa vagaboandă*, îl redescoperă ca eseist și dramaturg la o altă scară valorică.

Reprezentant de frunte al generației '60 în literatura română, scriitor profund, original, abordând aproape toate genurile literare – nuvelist, romancier, dramaturg, poet, eseist, publicist, gazetar și editor – D. R. Popescu este autorul unei opere de dimensiuni neobișnuite și continuă să surprindă mai ales cu proză și teatru în care imaginația și fantezia îl singularizează.

Continuare în p. 2

Poezie

Carmen Firan
Elena Ștefoi
Dan Angheliescu
Dan Duțescu

Anchetă

Anamaria Beligan
Iulian Boldea
Gabriel Coșoveanu
Daniel Cristea-Enache

Proză

Adrian Sângeorzan

Ioana Ieronim
Mihaela Miroiu
Odilia Roșianu
Robert Șerban
Marcel Tolcea

Enigma

Andrei Codrescu

Eseu

Dumitru Drinceanu
Emanuel D. Florescu
Gabriela Nedelcu-Păsărin
Dodo Niță
Ion Parhon
Emilian Ștefăruță

Constantin Cubleșan - <i>Eminescu - poezii exuberante</i>	p. 4
Gheorghe Păun - <i>2023 - Anul Urmuz</i>	p. 5
Adrian Cioroianu - <i>File de istorie cultural-diplomatico-politică</i>	p. 6
Mihai Ene - <i>O călătorie la originile civilizației</i>	p. 8
Ioan Lascu - <i>Morala care ucide</i>	p. 9
Dumitru Radu Popa - <i>Un conflict nuclear...</i>	p. 15
Rodica Grigore - <i>Drumul spre libertate</i>	p. 17

Ancheta Scrisul Românesc

Timp biologic
Timp psihologic

pp. 10-13

Salvador Dalí - *Ceas topit*

Sumar

- Florea Firan, Dumitru Radu Popescu** (1935-2023) / pp. 1-3
- Constantin Cubleşan, Eminescu – poezii exuberante** / p. 4
- Gheorghe Păun, 2023 – Anul Urmuz** / pp. 5-7
- Adrian Cioroianu, File de istorie cultural-diplomatico-politică** / pp. 6-7
- Red., Rubrica Enigma: Răspuns Andrei Codrescu** / p. 7
- Ioan Lascu, Morala care ucide** / p. 8
- Mihai Ene, O călătorie la originile civilizației** / p. 9
- Carmen Firan, Anchetă Scrisul Românesc: Timp biologic. Timp psihologic** / p. 10
- Mihaela Miroiu, Anchetă** / p. 10
- Daniel Cristea-Enache, Anchetă** / pp. 10, 11
- Ioana Ieronim, Anchetă** / p. 101
- Gabriel Coșoveanu, Anchetă** / p. 11
- Marcel Tolcea, Anchetă** / p. 12
- Odilia Roșianu, Anchetă** / p. 12
- Anamaria Beligan, Anchetă** / pp. 12-13
- Robert Șerban, Anchetă** / p. 13
- Iulian Boldea, Anchetă** / p. 13
- Elena Ștefoi, Poeme: Firele zilei, Într-un parc de distracții, Lumina în lanțuri, Până la ultima, Nimeni și nimic** / p. 14
- Carmen Firan, Poem: Puțin timp** / p. 14
- Dumitru Radu Popa, Un conflict nuclear: posibilitate, probabilitate, iminență?** / p. 15
- Adrian Sângeorzan, Duple Sărbători ferice** / p. 16
- Dan Duțescu, Poem: Nimic din ce a fost** / p. 16
- Rodica Grigore, Drumul spre libertate** / p. 17
- Gabriela Nedelcu-Păsărin, Dispersia armoniei primordiale** / p. 18
- Emanuel D. Florescu, Miza jocului digital al societății** / p. 19
- Dumitru Drinceanu, Sub plopul lui Nichita** / p. 20
- Dodo Niță, Anatol Sirin: Un artist uitat** / p. 21
- Ion Parhon, Un spectacol devastator și... carismatic** / p. 22
- Red., Okeanos: „Convorbiri literare”; „Viața Românească”** / pp. 22-23
- Dan Anghelescu, Poeme** p. 23
- Emilian Ștefărtă, Tezaur Picasso la Muzeul Ludwig – Köln** / p. 24

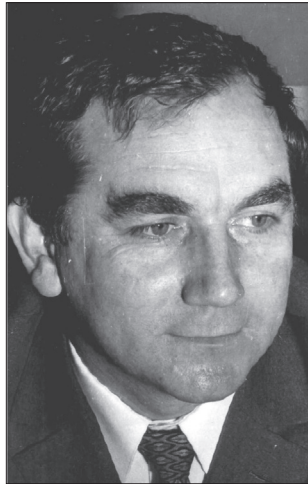
Continuare din p. 1

Florea FIRAN

Dumitru Radu Popescu

(1935-2023)

Debutază în 1954 în revista „Steaua” din Cluj cu schița *O partidă de șah*, reprodusă ulterior în *Fuga* (1958) – volum masiv ce reprezintă debutul său editorial și care cuprinde 21 de schițe și povestiri, cele mai multe cu teme și eroi din realitatea imediată. La revista „Steaua” își face ucenicia ca scriitor. A. E. Baconsky, care conducea publicația, îl angajează mai întâi corector, începând cu 1 martie 1956, apoi redactor, după care publică, aproape în fiecare număr, proze, reportaje, eseuri, note de lectură. În 1970 devine redactor-șef al revistei „Tribuna”, funcție în care va rămâne până în 1982, când este numit redactor-șef la „Contemporanul”, urmând lui George Ivașcu, fiind în același timp și secretar al Asociației Scriitorilor din Cluj-Napoca. O perioadă de două mandate deține funcția de președinte al Uniunii Scriitorilor (1981-1989), când „s-a străduit să facă bine scriitorilor noștri, inclusiv tineri, pe atunci, din generație '80”, cum remarcă Daniel Cristea-Enache într-o schiță de portret. În 1997 Academia Română îl primește membru corespondent, apoi membru titular din 2006, când este numit director general al Editurii Academiei Române, unde inițiază ample proiecte editoriale, publicând tratate și lucrări științifice ale Institutelor Academiei Române, opere ale unor academicieni, profesori universitari, scriitori, filosofi și istorici, precum *Dicționarul Limbii Române*, în 19 volume.

Prozator de primă mărime al literaturii noastre contemporane, alături de Marin Preda, D. R. Popescu dezbate în creația sa idei ale contemporaneității, se inspiră din universul rural, cultivând o proză de atmosferă, în care eroii preferați sunt oameni cu ciudățenii, cu firi sucite, originali, tipuri excentrice din lumea satului, tineri în luptă cu disperări absolute.

În 1959 îi apare cel dintâi roman – *Zilele săptămânii*, cu problematică din universul rural. Imediat, autorul abordează și teatrul, unde se va dovedi „tot atât de prolific pe cât e de fecund prozator”. Debutul dramaturgic va avea loc tot în revista „Steaua”, nr. 5/1960, cu piesa *Mama*, urmată un an mai târziu de *Carmen, cei patru soldați și căpitanul*. Proza este însă domeniul în care autorul se afirmă viguros, publicând, succesiv, mai întâi o serie de volume de nuvele și povestiri: *Umbrela de soare* (1962), selecție dintre cele mai valoroase nuvele apărute, îi aduce consacrarea; *Fata de la miazăzi* (1964), care reunește șapte nuvele, împreună cu *Vara oltenilor* sunt distinse cu Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor; *Somnul pământului* (1965), volum masiv, ce cuprinde 11 nuvele, declanșează polemici violente, iar autorul este considerat un adevărat scriitor profesionist; *Leul albastru* (1965) inaugurează „hiper-realismul” lui D. R. Popescu declanșând „scandalul Leul Albastru”, alertând cenzura și oficialitățile de „foarte sus”; *Dor* (1966), una dintre cele mai importante nuvele ale sale, conține o anchetă de tip hamletian, cum aprecia I. Negoiteșcu, a fost ecranizată și prezentată de Televiziunea din Praga; *Duios Anastasia trecea* (1967), capodoperă a genului, în care personajul principal este considerat „o Antigonă locală” (Vl. Streinu), se bucură de mare succes. Nuvela este tradusă în India (1976), în Italia și Polonia (1977), la Moscova și la Belgrad (1988); *Povestirea Prea mic pentru un război atât de mare* (1969) este ecranizată cu titlu omonim, în regia lui Radu Gabrea.

D. R. Popescu scrie mult, într-un ritm alert, manifestându-se aproape în toate speciile literare, fiind și autorul unor scenarii de film, multe adaptări după operele sale. Începând cu *Vara oltenilor* (1964) se va impune ca romancier, marcând un →

Scrisul Românesc Revistă de cultură

Fondată la Craiova, în 1927,
de către criticul D. TOMESCU.
Serie nouă, din 2003,
întemeiată de FLOREA FIRAN

Editată de:
Fundatia – Revista
Scrisul Românesc

ISSN 1583-9125

Revistă înregistrată la OSIM
cu nr. 86155 din 11.04.2007

Membră A.R.I.E.L.

Redacția

Director:
Florea FIRAN

Colegiul redacțional:
Adrian CIOROIANU
Andrei CODRESCU
Eugen NEGRICI
Gheorghe PĂUN
Dumitru Radu POPA
Dumitru Radu POPESCU
Lucian Bernd SĂULEANU
Monica SPIRIDON
Emilian ȘTEFĂRTĂ

Redactori:
Mihai ENE
Mihai FIRICĂ
Emanuel D. FLORESCU
Ion PARHON
Lucian-Florin ROGNEANU

Redactori asociați:
Florentina ANGHEL
Dan IONESCU
Gabriela NEDELICU-PĂSĂRIN

Corectură:
Claudia MILOICOVICI

Tehnoredactare:
Georgiana OPRESCU

Arhivă online:
Alexandru OPRESCU

Redacția și Administrația:

Craiova, Str. C-tin Brâncuși, nr. 24
Tel./Fax: 0722753922; 0251/413.763
E-mail: scrisulromanesc@yahoo.com
Web: www.revistascrisulromanesc.ro
Cont: RO03BRDE170SV21564261700
BRDE Agenția Mihai Viteazul, Craiova

Abonamentele se pot face la sediul
redacției: Str. Constantin Brâncuși,
nr. 24, Craiova, județul Dolj
sau scrisulromanesc@yahoo.com

Responsabilitatea opiniilor exprimate
aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

Tiparul: Tipografia PRINTEX
Craiova, str. Electroputer, nr. 21,
tel. 0251 580431

Abonamente Scrisul Românesc

Abonați-vă la Revista „Scrisul Românesc” și veți avea un prieten apropiat. Abonamentele se fac prin rețeaua proprie și Poșta Română, se pot achita la sediul revistei sau în contul: RO 03BRDE170SV21564261700, Agenția Mihai Viteazul, Craiova.
Costul unui abonament anual cu taxe incluse este de 115 lei. Pentru abonații din străinătate este de 145 \$ sau de 130 €. Informații primite la tel.: 0722.75.39.22; Fax. 0251.413.763 sau la adresa de email: scrisulromanesc@yahoo.com

→ moment important în evoluția sa literar-artistică. Construite pe cicluri, romanele sale atrag atenția criticii literare care nu va ezita să-l considere unul dintre cei mai importanți prozatori contemporani. Un prim ciclu românesc se deschide cu romanul *F* (1969), istoria unui sat, o tragedie colectivă care se recompune din povești și mărturii îmbinate fantast. Nicolae Balotă aprecia că, odată cu romanul *F*, D. R. Popescu a descoperit „un tărâm prin excelență românesc (...) intermediar între ficțiune pură și realitate, între mit și istorie, un spațiu al crizei” și-l consideră pe autor „un mare maestru al atmosferelor incerte, în care plutește realul, dar și posibilul”. Romanul a fost distins cu Premiul Uniunii Scriitorilor.

Cei doi din dreptul Tebei (1973) reprezintă, după aprecierile criticului Mircea Iorgulescu, „tabloul caleidoscopic al unui sat demonizat de șovinism” și a fost tradus în germană și letonă; *Vânătoarea regală* (1973) este romanul unui „moralist și chiar un tezist, într-o proză de factură simbolic-poetică”, susține N. Manolescu în *Arca lui Noe; O bere pentru calul meu* (1974) este „povestirea unei povestiri”, povestirea „devine reprezentare, povestitorul se transformă în regizor și de la narativ se ajunge la dramatic”. Aceștia li se adaugă: *Ploile de dincolo de vreme* (1976), *Împăratul norilor* (1976), *Orașul îngerilor* (1985) realizate în aceeași tehnică narativă.

Din 1980, D. R. Popescu începe un alt ciclu, având ca titlu generic *Viața și opera lui Tiron B.* Noua serie epică se deschide cu volumul *Iepurele șchiop* (1980) și continuă cu volumul *Podul de gheață* (1982). Alte câteva volume întregesc tabloul românesc: *Dumnezeu în bucătărie* (1994), distins cu Premiul „Liviu Rebreanu” și cu Premiul Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova; *Truman Capote și Nicolae Țic* (1995); *Paolo și Francesca și al treisprezecelea apostol* (1998). Marile romane ale lui D. R. Popescu sunt, cum remarca și Daniel Cristea-Enache, „mai actuale decât actualitatea noastră imediată”, construite cu „o simbolistică greu descifrabilă”. În 2017 obține Premiul Național pentru Proză „Ion Creangă” Opera Omnia.

Teatrul este cel de-al doilea domeniu de creație al lui D. R. Popescu, tot așa de important ca și proza, în care este foarte productiv și modern, iar critica literară îl înregistrează „drept cel mai prolific dramaturg al epocii postbelice”. De fapt, motivul fundamental al creației sale în proză și dramaturgie îl reprezintă „lumea ca teatru”, drama *Epistola către englezi* fiind o parafrază la *Hamlet*, motiv filosofic în celebra *Glossă* a lui Eminescu. Scriitorul se oprește cu precădere asupra teatrului politic dar, cum menționa criticul Valentin Silvestru, D. R. Popescu este un om de teatru plener, fascinat de arta scenică încă din copilărie.

În 1966, Teatrul Național din Cluj-Napoca îi pune în scenă, în regia lui Vlad Mugur, prima sa piesă, *Vara imposibilei iubiri*. În revista „Contemporanul” apare și prima cronică, semnată de Valentin Silvestru, acesta considerând piesa „meritorie, interesantă, compusă cu vădit simț teatral și înfățișând o dramă psihologică de pătrunzătoare observație cu remarcabile inflexiuni patetice”. În altă cronică, același critic

semnala „nașterea unui nou dramaturg”. Doi ani mai târziu, pe aceeași scenă și în montarea aceluiași regizor, are loc premiera piesei *Visul* (1968), jucată și la Festivalul de Teatru de la Arezzo din Italia. Piesa este prezentată și la Paris, în 1977, la Théâtre d'Orsay – Compania Renaud-Barrault. Teatrul din Târgu Mureș îi joacă piesa *Acești îngeri triști* care reprezintă primul mare succes de dramaturg, când primește și Premiul pentru cel mai bun spectacol, în cadrul Festivalului Național de Teatru (1968).

Teatrul Național din Cluj-Napoca îi pune în scenă, în regia lui Vlad Mugur, piesa *Pisica în noaptea Anului Nou* (1971), jucată în același an de Teatrele Naționale din București, Timișoara, Târgu Mureș, precum și de către Teatrul de Stat din Brașov. Ulterior, piesa a fost scoasă din repertoriu fără vreo explicație și nu s-a mai jucat niciodată. De fapt, și alte piese i-au fost interzise, unele „fiind puse la index în mod public (după premieră), altele puse «la popreală» după ce fuseseră elogiate” – cum subliniază V. Silvestru într-un interviu cu autorul. Același teatru îi joacă în 1974 *Pasărea Shakespeare*, în regia lui Alexandru Tatos, în care se resimte influența marelui Will, vizibilă și în proza sa în care lumea este văzută ca un spectacol. *Pădurea cu pupeze* este jucată în 1980 la Tokio. Pentru *Simonetta Berlusconi – Călugărul Filippo Lippi și călugărița Lucrezia Buti*, D. R. Popescu primește Premiul „Mihail Sebastian” (1995), și în același an obține Marele Premiu al Concursului Național de Dramaturgie „Camil Petrescu”.

În paralel cu punerea în scenă a pieselor sale, de către teatre din țară și din străinătate, cele mai multe sunt tipărite în reviste și volume. În 1985, la Editura Eminescu, în Seria „Teatru comentat”, îi apare volumul I, o antologie cu șapte piese, ediție îngrijită și prefațată de Valentin Silvestru, iar doi ani mai târziu, la aceeași editură, volumul al doilea de *Teatru*, îngrijit de același critic literar. În 1994 publică vol. *Mireasa cu gene false*, pentru care primește Premiul Asociației Criticilor de Teatru și Premiul Uniunii Scriitorilor pentru Dramaturgie și este distins cu Premiul „Vuk Karagici” (Premiul Scriitorilor din Balcani, Bor, Iugoslavia).

Editura *Scrisul Românesc* îi publică șase vol. de teatru inedit, primul, intitulat *Anglia*, apărut în 2003, cuprinde patru piese, urmat în 2005 de vol. *Noaptea săptămânii*, în care sunt incluse alte patru piese, în 2009 vol. *Epistola către englezi*, cu patru piese, în 2010 vol. *Pastorul sașilor*, cu trei piese, iar cele mai recente sunt *Alumecând pe-o rază și Homeriadada*. Primele două volume au fost distinse cu premiul „I. D. Sîrbu” acordat de *Scrisul Românesc*. Un număr însemnat de piese au fost traduse, publicate și jucate în străinătate: la Beijing, Tokio, Moscova, Vilnius, Kiev, Paris, Novisad, Sofia, Belgrad, Budapesta, Milano.

D. R. Popescu este și autorul unui număr însemnat de scenarii de filme: *Un surâs în*

plină vară (1963), primul său scenariu regizat de Geo Saizescu și premiat la Festivalul de la Mamaia (1964); *Prea mic pentru un război atât de mare* (1969), regizat de Radu Gabrea; scenariul de film *Păcală* (1974), în regia lui Geo Saizescu, devine un film în două serii, bine primit mai ales în rândul tineretului. Aceștia li se adaugă: *La porțile pământului și Balul de sâmbătă seara*, ambele regizate de Geo Saizescu, *Fruite de pădure și*

Duioș Anastasia trecea – film prezentat și la Belgrad, *Zbor planat* (regia Lucian Mardare), *Căruța cu mere* (regia George Cornea), *Mireasa din tren* (regia Lucian Bratu), *Nelu și Pasărea paradisului* (regia L. Doroftei), *Rochia albă de dantelă* (regia Dan Pița), *Turnul din Pisa* (regia Șerban Marinescu) etc. Filmul „15” (regia Sergiu Nicolaescu).

Celor două domenii fundamentale ale creației sale – proza și dramaturgia – li se alătură și încercarea în poezie cu volumul *Câinele de fosfor* (1982).

Publicist constant, D. R. Popescu colaborează cu proză scurtă, eseuri, articole, reportaje, pe care le reunește în vol. *Virgule* (1978), *Galaxia Grama* (1984), *Complexul Ofeliei* (1998), *Actori la curtea prințului Hamlet* (1999), *Pușca lui Caragiale* (2003), *Scrisori deschise* (2013).

Deși în prima parte a vieții și-a desfășurat activitatea mai mult în Transilvania (scriitorul s-a născut la 19 august 1935 în Păușa Bihor, unde tatăl său Traian Popescu, originar din Dănceu Mehedinți, absolvent al Școlii Normale din Turnu Severin, a fost repartizat ca învățător în județul Bihor unde s-a căsătorit cu Maria Bențea, absolventă a Școlii Normale din Oradea Mare), locurile și oamenii din zona Olteniei ocupă un loc important în creația sa.

Autorul este tot mai mult în atenția criticii literare, i se dedică monografii și studii ample semnate de Valentin Tașcu – *Dincolo și dincoace de F* (1981), Mirela Roznoveanu – *D. R. Popescu. Monografie* (1981), Marian Popescu – *Chei pentru labirint* (1986), prima monografie consacrată dramaturgiei autorului, *Cercul lumii la D. R. Popescu* de Sorin Crișan (2002), *Zilele și nopțile săptămânii. O introducere în opera lui D. R. Popescu* de Cornel Ungureanu (2014), *Dumitru Radu Popescu în labirintul mitologiei contemporane* (2015) și *D. R. Popescu. Teatrul politic* (2020) de Constantin Cubleşan, *D. R. Popescu și întrebările care rămân* de Cornel Ungureanu (2022) etc.

Pentru activitatea sa valoroasă, scriitorul este distins cu Ordinul Național „Serviciul Credincios” în grad de Cavaler (2002), Ordinul Național „Steaua României” în grad de Cavaler (2015) și cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Alba Iulia (2015) și al Universității din Craiova (2016).

Trecerea lui Dumitru Radu Popescu în eternitate lasă un gol în literatura română, dar opera lui rămâne vie, continuatoare a unor mari creații a scriitorilor interbelici precum Liviu Rebreanu sau Camil Petrescu. ■

Constantin
CUBLEȘAN

Eminescu – poezii exuberante

După o masivă cercetare monografică a operei lui Mihai Eminescu (*Eminescu*, 2013), Dan Grădinaru continuă demersul analitic al poeziei eminesciene cu o antologie critică din lirica acestuia, *Poezii exuberante* (Ed. Nord Sud, București, 2017), propunând (afișând) o poziție prin excelență polemică față de întreprinderile, oarecum similare, de până aici. Construcția însăși a volumului este originală căci pe lângă cele șazeci de texte selectate după un criteriu (nu neapărat tematic) dedus din disputa, tradițională, despre *pesimism* și *optimism*, începută încă din secolul al XIX-lea și continuată, mai ales în sferile didactice până azi, refuzând categoric să accepte ideea că poetul s-a aflat veșnic în suferință, întrucât acesta „a beneficiat și de suficiente clipe de bucurie, fericire, liniște, echilibru”, în care a scris, a compus versuri „idealiste”, cum le-a catalogat Dobrogeanu-Gherea, acestea alcătuiind, în bună parte, corpul poeziilor erotice. Dar, antologia lui Dan Grădinaru nu este una de lirică erotică eminesciană. Domnia sa face o distincție între *amor bonus* și *amor malos*, făcând precizarea, necesară în selecția textelor pe

care a efectuat-o: „În teritoriul poeziilor erotice, unele *amor bonus*, asociabil cu relația amoroasă, și altele *amor malos*, desemnând ruptura, am mai efectuat o selecție pentru că sunt identificabile locuri unde *amor bonus* se intersectează cu *amor malos* și alegerea a fost în câteva cazuri un pic dificilă, un pic discutabilă”. Apoi, cu precizarea și mai concretă: „Am renunțat cu inima frântă la texte magnifice: *Când te doresc*, *Pe gânduri ziua*, la o piesă clasică ca *Lacul*, *Lumineze stelele...*, *Pe aceeași ulicioară*, *Freamăt de codru* și am făcut eligibil un text ca *Azi e zi de întâi mai*, chestie de gust, vorba lui Ion Creangă. Nu am inclus în antologie *Zboar-al nopții negru flutur* deși mi s-a părut la un moment dat că ultima strofă: «Ci ascultî de păsărele/ Ciripind în verde crâng,/ Cum de-amoru-ne-ntre ele,/ Sfătuindu-se, ne plâng» are un «ce» umoristic, în alte momente nu, și am renunțat și aici, cu argumentul că partea *amor malos* atârnă în balanță mai tare. Am încercat să evit texte în care apar cuvinte, expresii ideomatice și sintagme ca: moarte, suspin, plâns, jale, mormânt, «inima mi-e grea» (*La Bucovina*), «gând de moarte», «Este-al meu suflet care declină» (*Nu e stea-luță*), funcționând ca un balast «pesimist», nu întotdeauna am putut”. E și în această selecție o sesizabilă intenție polemică dar se susține pe

constatarea că „poezia eminesciană începe și se încheie tot cu o poezie amoroasă amor bonus (*Lasă-ți lumea ta uitată*)”.

Urmează o a doua parte a volumului, însumând 144 de note, în care sunt inventariate expresii ideomatice, sintagme, metafore, teme, motive, personaje ș.a. comentate critic, ca într-o abordare mozaicată, întreaga operă lirică eminesciană. Dar, excursul este, de cele mai multe ori, o incursiune în arii culturale și literare universale. Iată, bunăoară, motivul Rodopi care traversează prin secole creații literare din arii culturale diverse, care s-a dezvoltat în jurul unui fapt real, petrecut în anii 600-500, î.Ch., când un faraon egiptean din dinastia a XXXVI-a, s-a căsătorit cu o sclavă greacă pe nume Rodopi. „Ceea ce aduce absolut nou poetul român din secolul al XIX-lea – concluzionează exegetul – este refacerea legendelor, transformarea Rodopei într-o Sfântă («tu ești sântă prin iubire», poezia *Venere și Madonă*), cu o notă de hieratism și panteism ce, inevitabil, contrabalansează istoria trecută a motivului”. Ș.a.m.d.

Cea de a patra secțiune a volumului este alcătuită din nouă glose, respectiv nouă comentarii aplicate la tot atâtea volume de exegeză eminesciană datorate unor confrăți din generația mai tânără: Mircea Cărtărescu, Caius Dobrescu, Iulian Costache, Iliana Gregori, Ioana Bot, la care se adaugă și înaintașii Elena Tacciu, George Gană și Ioan Petru Culianu precum și volumul de studii ale unor medici asupra bolii și morții lui Eminescu, editat sub egida Academiei Române în coordonarea lui Eugen Simion.

Analitice cu acribie, comentariile efectuate de Dan Grădinaru reprezintă, de fapt, tot atâtea incursiuni în universul operei eminesciene, prin prisma acestor cercetări pe care, în cea mai mare parte, le amendează cu ironie, cu verb satiric și, de regulă, polemic. „Mircea Cărtărescu execută, într-un demers riguros, amintind narațiunile polițiste ale lui E. A. Poe...”; „Monografia dlui Dobrescu, tipărită pe o hârtie înfiorătoare, cu o cerneală și un format de litere insuportabile, este nu doar o concretizare a lecturilor din biblioteca autohtonă, ci și rodul studiilor în lumea germanică. (...) În critica românească există două obiceiuri rele: obiceiul de a nu citi ce au scris alții înaintea ta în legătură cu un subiect și obiceiul de a prelua, în lipsa de idei, o teorie străină și apoi de a o adapta, pe cât se poate, la perimetrul

autohton”; „În *Eminescu explicat fratelui meu*, cartea Ioanei Bot, identific ca la Caius Dobrescu fenomenul larg răspândit la noi: se ia un autor străin și prin grila de interpretare a acestuia se analizează un autor autohton. Autorul străin este Paul de Man (1919-1893), un flamand care și-ar fi uitat limba (!) în mare vogă în America din anii '70 și '80 ai secolului trecut, acum în adânc con de umbră (...) iar autorul supus analizei este poetul național din secolul 19 cu care, deși sună la prima vedere bizar, de Man are ceva în comun, am să zic că dubletul în care cei doi termeni alcătuitori ai dubletului se află în tensiune”. Etc.

Mai sunt și alte câteva glose în care Dan Grădinaru ia atitudine, tot așa, polemică și persiflantă, la adresa celor care dezvoltă teoria cabalei împotriva poetului național: „absolut toți cei care comentează, tratează, semnaleză stări patologice, și sunt zeci de persoane, nu au credibilitate ori nu au acoperire. Pentru adepții teoriei complotului nu contează nici o evidență. Cutare e evreu sau polonez (dr. Francisc Izsak), cutare perfid (Maioreescu), cutare incompetent (mai tot corpul medical), cutare în legătură cu Maioreescu și de la sine înțeles face jocul murdar al acestuia, cutare naiv (dr. Vineș), cutare agent austro-ungar etc. Atunci când Ocășianu transmite că poetul i-ar fi zis că merge spre nebunie, să aveți grijă de mine, nu-i credibil, pentru că Ocășianu era agent dublu, austriac și român, când soția lui Slavici trimite biletul lui Maioreescu, bilet cu 16 cuvinte (parolă masonică, după cum sugerează dl Georgescu), nu e credibilă, și ea fiind agentă austro-ungară. Când Slavici însuși își exprimă temeri legate de sănătatea mintală a poetului, mai bine trecem cu vederea” ș.a.m.d. (...) „Din când în când, după 1889, chestiunea crimei propriu-zise a fost împrăștiată în memoria colectivă, printre alții de Octav Minar, în 1912, apoi în anul 1946 de Virgil Ierunca. Lista celor ce au reluat, dezbătut, dezvoltat etc. teoria dublului asasinat, civil și propriu-zis, e lungă (Theodor Codreanu, Nicolae Georgescu, Călin L. Cernăianu, preotul orădean Teofil Bradea, omul politic Gheorghe Funar ș.a.m.d.)”.

Cartea (antologia) dlui Dan Grădinaru a fost ocultată, în general, de critica literară partizană orientării celor care susțin complotul anti eminescian, iar de către ceilalți eminescologi, în exercițiu, care neștiind dacă să o execute ca nefiind conformă cu *noua orientare critică* ori s-o elogieze pentru atitudinea oarecum tradiționalistă a poziției autorului, au preferat cu toții s-o treacă sub tăcere. Dincolo însă de aceste prejudecăți, volumul *Poezii exuberante* ale lui Mihai Eminescu, datorat lui Dan Grădinaru, merită să fie citit, dacă nu de altceva măcar pentru... informare asupra circulației ideilor la zi în eminescologie. ■

